

SOHO! Leerdag

UNIZO Onderwijs en Ondernemen

onderwijs@unizo.be

unizo

IN LIFE

you have 2 choices.

BECOME AN ENTREPRENEUR,

or work for one.

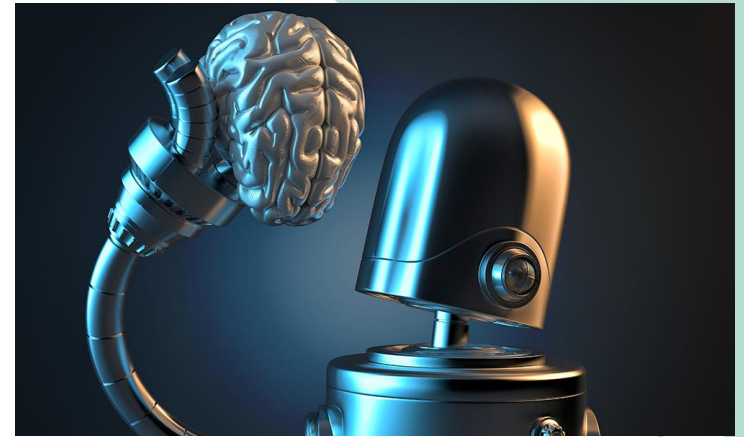

- **Context en urgentie**
- **Wat is ondernemingszin?**
- **Rol van beleid en aanbevelingen**
- **Praktijkvoorbeelden**

1. Context en urgentie

Huidige uitdagingen

Ondernemerschap als buffer

**tegen werkloosheid en economische
stagnatie**

Key Competences for lifelong learning

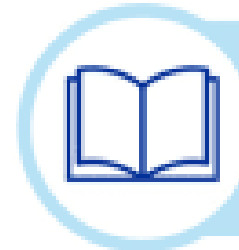
Digital and technology-based competences

Numerical, scientific and engineering skills

Multilingualism

Literacy

Active citizenship

Entrepreneurship

Interpersonal skills, and the ability to adopt new competences

Cultural awareness and expression

Ondernemend denken

8 sleutelcompetenties van de Europese Unie

2. Wat is ondernemingszin?

Ondernemer

on·der·neg·mer (*de; m/v/x; meervoud: ondernemers*)
1iem. die een bedrijf voor eigen rekening uitoefent

Welke stappen zet een ondernemer?

We definiëren
ondernemerschap in brede
zin:

het vermogen van personen
of groepen om waarde te
creëren door ideeën om te
zetten in acties.

21st century skills

**Ondernemerschap = zelfsturing + creativiteit,
vertaald in actie om kansen te benutten en
duurzame waarde te creëren.**

Zelfsturing en creativiteit centraal

- Marketingplan
- Financieel plan
- Actief spreken en empathisch luisteren
- Communicatie in de digitale wereld
- Feedback geven en ontvangen
- Onderhandelen
- Pitchen

Pieter Vandekerkhof
& Marc Beenders

SOFT SKILLS IN ONDER NEMER SCHAP

Kernvaardigheden
voor ondernemers
& intrapreneurs

Flow meets Talent

Luk Dewulf, UNIZO Topseminar 2024

- Exclusief vs. inclusief talent
  - Talent in actie = talent + gedrag + context
  - 39 talenten – geclusterd in acht domeinen

  - Flow: een energiestroom die je moeiteloos meesleept tijdens momenten van intens welbevinden
- Een evenwicht tussen uitdaging en competentie zorgt voor een staat van flow

68% van werkgevers wereldwijd hecht meer belang aan ondernemende attitudes dan vakspecifieke kennis.

World Economic Forum, 2023

A large, solid red shape on the right side of the slide, resembling a stylized gear or a large drop with a jagged top edge.

Ondernemen doe je nooit alleen

(ook al voelt dat soms zo)

→ intervisie, coaching en begeleiding

“Ik heb sinds 2008 een vertrouwensnetwerk met een zestal CEO's, waarmee we regelmatig afspreken en zowel persoonlijke als professionele uitdagingen bespreken. Er is altijd ook een externe begeleider, die ons meeneemt in enkele sessies rond spiritualiteit en zelfontwikkeling. Dat moet kunnen, vinden we. De afspraak is dat we tijdens die samenkomsten alles op tafel kunnen gooien, zonder taboes.” – Wouter Torfs

“Ondernemingszin en zelfsturing zijn sleutelvaardigheden voor zowel persoonlijke als maatschappelijke veerkracht.”

Laevers et al. (2018)

A large, solid red shape on the right side of the slide, resembling a stylized sun or a large drop with a jagged top edge.

GUESSS: Hoe zit het met de ondernemingsintenties van Vlaamse studenten hoger onderwijs?

- 2023
- 4.328 Vlaamse studenten
- Universiteit Antwerpen & Universiteit Gent
- VLAIO en het Departement Economie, Wetenschap & Innovatie

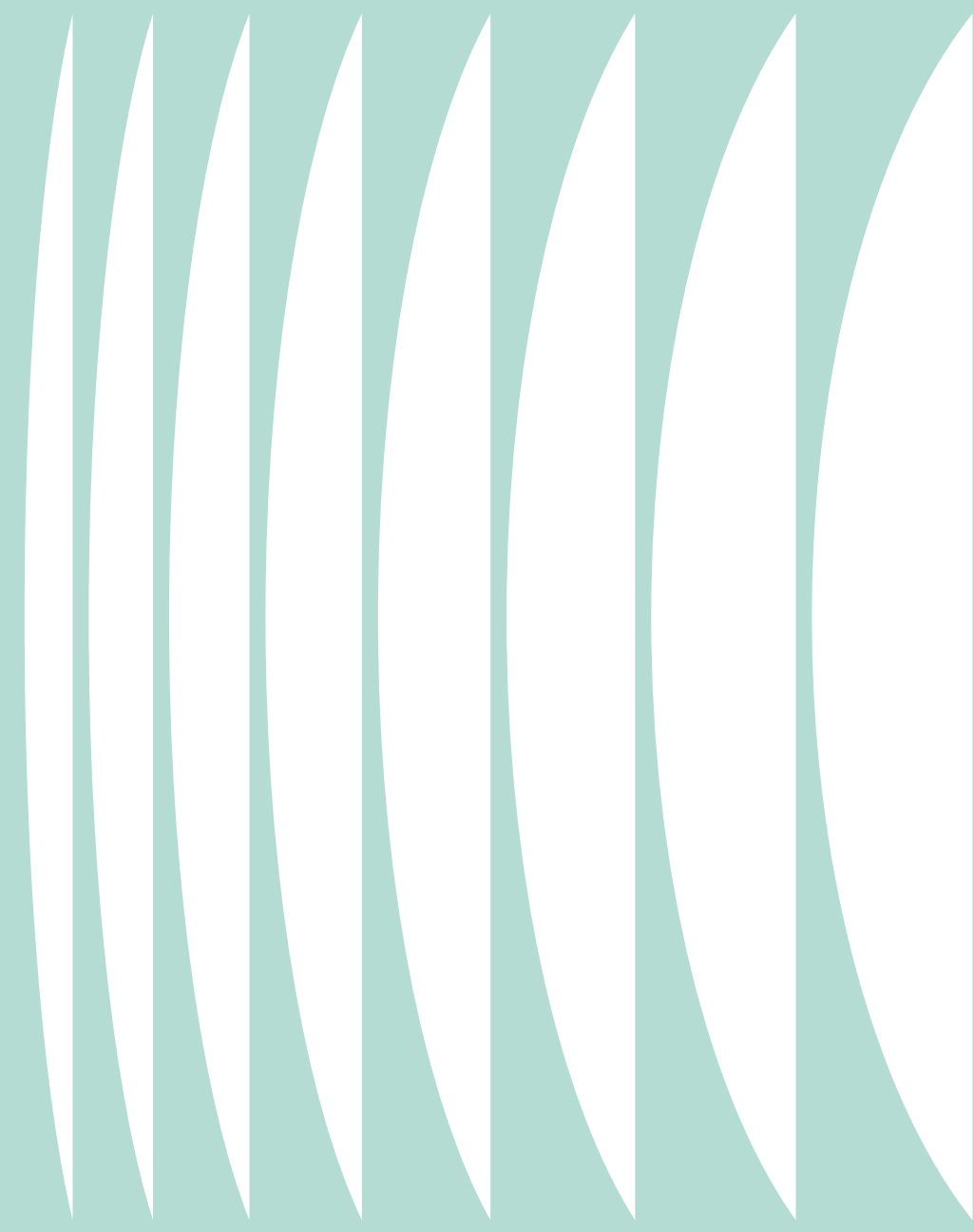
Belangrijke bevindingen

- 📌 Intentie tot ondernemen
  - Weinig meteen na afstuderen, veel meer na vijf jaar werkervaring → potentieel!
- 📌 Van inspiratie tot idee
  - Studies, creatieve of technologische hobby's of jeugdbewegingen
- 📌 Ondernemen na de studies?
  - Onzeker, zoekende naar hun toekomstige rol als ondernemer

De resultaten van GUESSS tonen dat ondernemerschap leeft bij Vlaamse studenten, al zien velen het pas op langere termijn als carrièrepad. Hun innovatieve ideeën en diverse inspiratiebronnen vormen een beloftevolle basis voor de economie van morgen.

3. Rol van beleid en aanbevelingen

Belang van ondernemerschaps- onderwijs

"Entrepreneurship in Higher Education,
Especially in Non-Business Studies."

- Vermogen om ideeën om te zetten in actie.
    - Creativiteit
    - Innovatie
    - Risico's nemen
    - Projectmanagement
  - Cruciaal om te motiveren, innovatieve bedrijfsinitiatieven te stimuleren en ondernemerscultuur te bevorderen
- Economische groei en werkgelegenheid
→ Nieuwe bedrijven, versterken van persoonlijke vaardigheden

Het belang van ondernemerschap in alle sectoren

Breed toepasbare vaardigheden:

- Creatieve industrieën (bv. architectuur, mode): nieuwe concepten creëren.
- Gezondheidszorg: oplossingen ontwikkelen voor complexe logistiek of patiëntenzorg
- Sociale sector: leiderschap en innovatie in gemeenschapsprojecten

Huidige situatie in Europa

"Entrepreneurship in Higher Education,
Especially in Non-Business Studies."

- Nog geen brede integratie in het curriculum van hogescholen en universiteiten
- Vooral binnen economische opleidingen
- Minder in technische, wetenschappelijke en creatieve vakgebieden
- Duitsland en Denemarken

Uitdagingen

"Entrepreneurship in Higher Education,
Especially in Non-Business Studies."

- Gebrek aan middelen en ervaren docenten in ondernemen
- Rigide curriculumstructuren
- Beperkte betrokkenheid van bedrijven en alumni

Doelen en focus

"Entrepreneurship in Higher Education,
Especially in Non-Business Studies."

- Bewustwording en motivatie
- Vaardigheden en competenties ontwikkelen
- Kansen herkennen en benutten

DECIDE
COMMIT
FOCUS
SUCCEED

Methodologie en onderwijsvormen

"Entrepreneurship in Higher Education, Especially in Non-Business Studies."

- Groepsprojecten en teamwerk
- Casestudies en businessplan workshops
- Gastprekers en ondernemers als docenten
- Simulaties en ondernemen in een veilige leeromgeving

Samenwerking en interdisciplinariteit

"Entrepreneurship in Higher Education, Especially in Non-Business Studies."

- Verschillende vakgebieden
- Interdisciplinaire teams
- NICENT (Northern Ireland Centre for Entrepreneurship)
- Hackaton, projectweek

Betrokkenheid van bedrijfsleven en docenten

"Entrepreneurship in Higher Education,
Especially in Non-Business Studies."

- Tekort aan docenten met ervaring in ondernemerschap
- Samenwerken met succesvolle alumni
- Commerciële activiteiten buiten de universiteit voor docenten

NIEUWS | OPINIE | ALGEMEEN

OPINIE

Ook in hoger onderwijs verdient ondernemerschap meer aandacht

YANNICK DILLEN

Professor ondernemerschap Vlerick Business School

05 september 2024 11:21

In studierichtingen zoals kinesitherapie, rechten, IT, journalistiek en psychologie worden veel afgestudeerden onmiddellijk zelfstandige of freelancer. Het goed beheren van een onderneming is cruciaal voor het succesvol uitoefenen van hun beroep, schrijft Yannick Dillen.

Meest gele

- 1 De Wever de landingspog
- 2 De keiharde kerstboom: miljoen euro
- 3 5 favoriete vastgoedprocent'

Hoewel veel instellingen in het hoger onderwijs de afgelopen jaren stappen hebben gezet om ondernemerschap als keuzevak aan te bieden in **diverse niet-economische richtingen**, is er nog veel ruimte voor verbetering. In studierichtingen zoals **kinesithérapie, rechten, IT, journalistiek en psychologie**, om er maar enkele te noemen, worden veel afgestudeerden onmiddellijk zelfstandige of freelancer. De facto worden ze allemaal ondernemers, van wie de meesten een eigen vennootschap oprichten.

Elke student die de wil heeft, moet de vaardigheden en mogelijkheden krijgen om te kunnen ondernemen.

Deel op

Voor die richtingen is het argument om ondernemerschap als **'core capability'** te beschouwen bijzonder sterk. Ondernemerschap zou hier niet louter een keuzevak mogen zijn, maar een vast onderdeel van het **curriculum** moeten worden. Het goed beheren van een onderneming is cruciaal voor het succesvol uitoefenen van hun beroep. **Als die studenten onvoldoende zijn voorbereid op het zakelijke aspect van hun vak, kan dat niet alleen hun eigen succes in de weg staan, maar ook de kwaliteit van hun dienstverlening negatief beïnvloeden.**

4. Praktijkvoorbeelden

Belangenbehartiging

Dag van de Ondernemer

“Op beton kan je niet
zaaien.”

Dr. Ewout Picavet, postdoctoraal ondernemer - FFLWS

UNIZO Onderwijs en Ondernemen

STEP traject

STEP light

workshops

evenementen

CLIP-IT

STEP-up traject

De Makers en Airis

Jens Pas
Arteveldehogeschool

De Makers en Airis (2)

Jens Pas
Arteveldehogeschool

VBS
De L'nde

De Makers

Educatief communicatiebureau

- Werkplekieren als **jobstudent**
- Extra curriculum vorming (praktijk/theorie)
- 29 studenten (incl. internationale studenten)
- <https://makers.gent>

Een hartelijke school
waar iedereen meete

“Het was heel fijn om als een echte professional gezien te worden en hier ook naar te kunnen handelen. Het hele process van deze opdracht was ook heel aangenaam en professioneel aangepakt langs zowel mijn kant, die van mijn collega's, als die van de organisatie.”

Lea, Maker 23-24

“Tijdens mijn zoektocht naar een job heb ik ook gemerkt hoe belangrijk werkervaring is (nog veel belangrijker dan diploma's). Het kunnen voorleggen van enkele projecten van de Makers heeft mij hier wel bij geholpen.

Daarnaast leer je ook offertes opstellen, tijdsinschattingen maken, communicatie met de klant,... wat zeker van pas komt als je wil beginnen als zelfstandige of freelancer.”

Stijn, Maker 23-24

The screenshot shows a user interface for a language learning application. At the top, there are navigation tabs for 'Nederlands', 'Frans', 'Engels', and 'Duits'. Below these is a blue button with a left arrow and the text 'Schrijfopdracht 1'. To the right of this is a dropdown menu labeled 'Opdrachten' with a downward arrow, containing three items: 'Schrijfopdracht 1', 'Schrijfopdracht 2', and 'Schrijfopdracht 3'. The main content area is titled 'ONDERWERP' and contains the text 'Ik kan mijn boodschap duidelijk overbrengen'. Below this are four colored boxes with feedback text: a green box stating 'Een Engelstalige kan mijn boodschap goed begrijpen', a yellow box stating 'Een Engelstalige kan mijn boodschap begrijpen, maar enkele zaken zijn onduidelijk', an orange box stating 'Een Engelstalige kan mijn boodschap in grote lijnen goed begrijpen', and a red box stating 'Een Engelstalige kan mijn boodschap of voldoende goed begrijpen'. At the bottom, the text 'VOORWOORD' is partially visible, followed by 'verschillende woorden in de'.

Tips

Lees veel: Door veel te lezen in de taal die je wilt leren, kun je jezelf blootstellen aan verschillende schrijfstijlen, vocabulaire en grammatica structuren. Dit kan je inspireren en je schrijfstijl verbeteren

Gebruik woordenboeken en bronnen: woordenboeken, online bronnen en spellingslijsten om je woordenschat uit te breiden en om bij het vinden van de juiste woorden en uitdrukkingen.

Lessons learned – De Makers

- **“Wachten”**
- **Wetgeving op studenten**
- **Schoolvakanties als beperking**
- **Inkomsten en verloning**

- **Profiel van de begeleider (ondernemer)**

Projectweek XXL

+ 500 studenten

5 dagen

26 lezingen

32 docenten (extra curriculum)

A vibrant, futuristic cityscape featuring a large, ornate cathedral with multiple spires in the background. The foreground is dominated by tall, green, vertical buildings with integrated vegetation. A street with cobblestones and modern cars is visible, with people walking. The sky is filled with various flying vehicles, including drones and larger aircraft. A large red shape with a jagged edge is overlaid on the left side of the image.

“The art of possibility”

<https://airis.ahs.tools>

Lessons Learned

- **Studenten zitten hier niet op te wachten**
- **“Plus est en vous” moeilijk voor zo’n grote groep**
- **Vereist embedding in visie**
- **De reis en de bestemming...**

- **Spektakelonderwijs vs ervaringsonderwijs**

- *(eigen visie in gesmokkeld)*

3ID Labs

Lieven Desomviele en Isabelle Vandevyvere

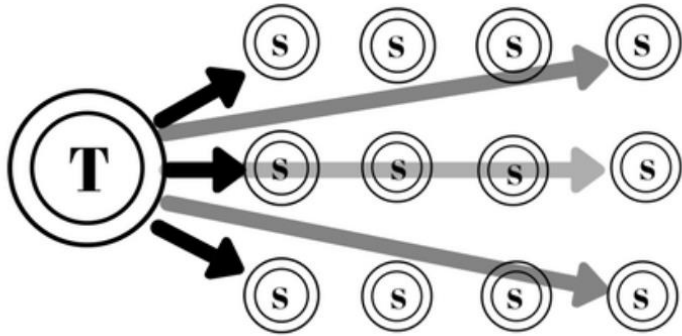
ACCORDING TO THE MODEL,
THEY SHOULD BE ASLEEP BY NOW

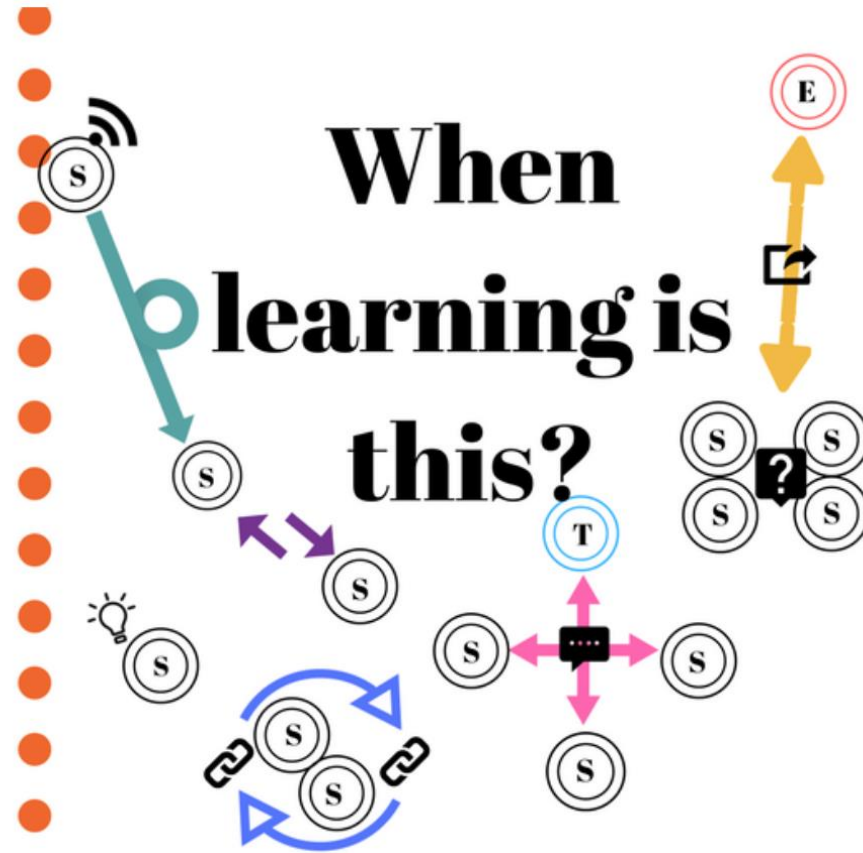
IN THEORY,
PRACTICE IS THE SAME AS THEORY,
BUT NOT IN PRACTICE

Why teach like this?

When learning is this?

The future starts today, not tomorrow.

- Omg, I forgot to set my alarm. Guess I'll try again tomorrow.

3ID LABS

Turn over for more

3ID LABS

International

Interdisciplinary

Intergeneration

Design

Studies

Gates

Understanding EntreComp

EntreComp is a framework of 15 entrepreneurship competences, broken down further into threads that describe what the particular competence really means in practical terms. These are clearly defined through learning outcomes – what a learner knows, understands and can do. The learning outcomes are mapped across 8 different levels of progression, from beginner to expert.

There are 5 key building blocks to understanding EntreComp: **definition**, **areas**, **competences**, **threads** and **progression levels**. Read on to find out more.

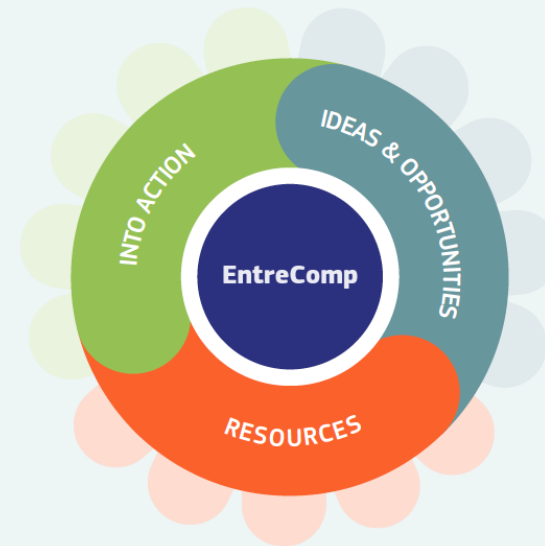
1. Definition

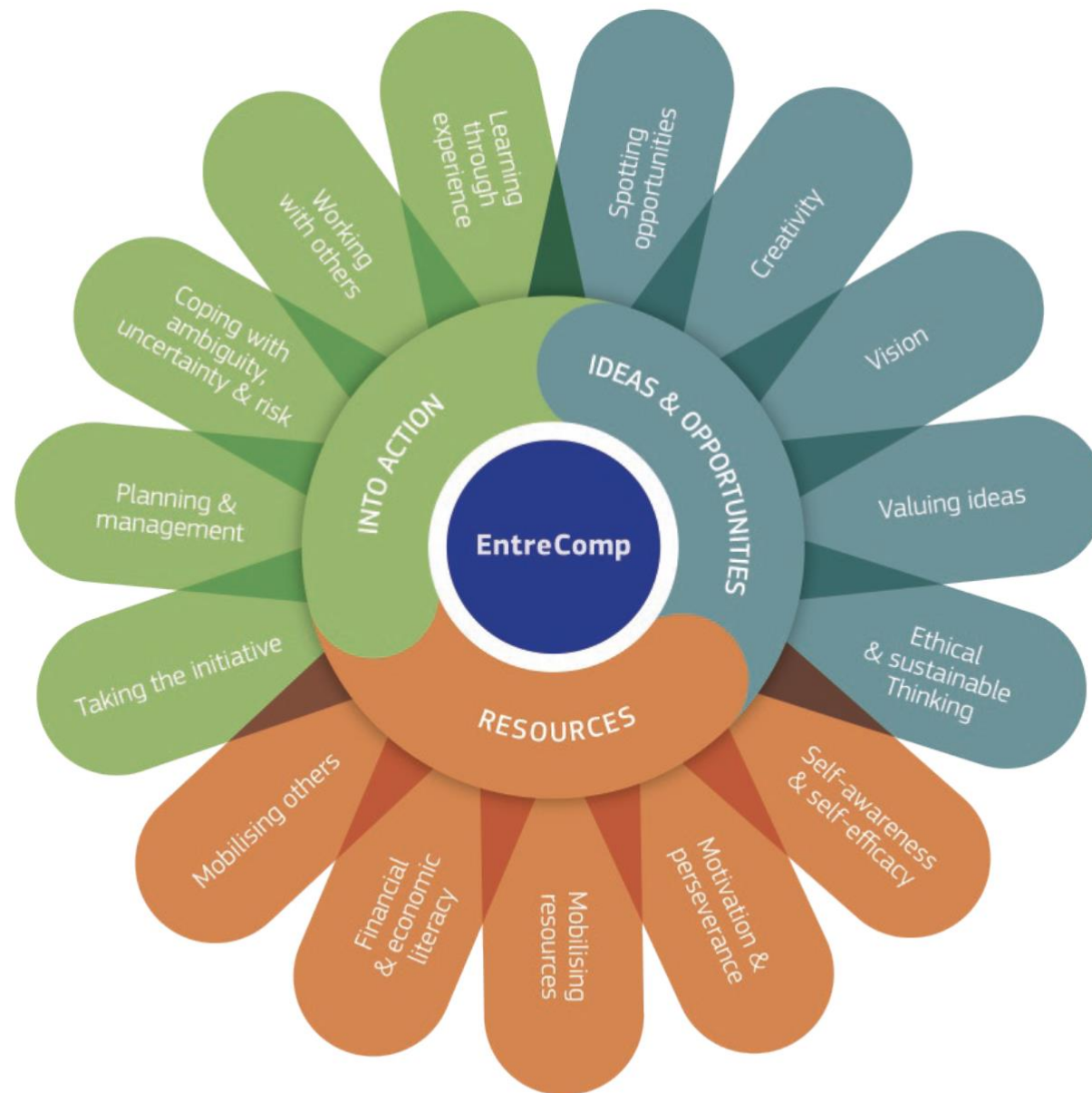
EntreComp defines entrepreneurship as:

The capacity to act upon opportunities and ideas, and transform them into value for others. The value that is created can be financial, cultural or social.

2. Areas

EntreComp identifies 3 competence areas:

The EntreComp wheel: 3 competence areas and 15 competences

Self-directed learning

We ask learners to control their learning process instead of being controlled by a teacher (Zhu, Bonk, & Doo, 2020). Given the aim, SDL is facilitating students to become autonomous and independent learners. There is a shift that moves away from teacher-centred learning to student-centred learning

Zelfsturendheid de sleutel voor persoonlijke en maatschappelijke veerkracht – lerende organisaties

- Leiders, docenten, begeleiders, ... richten zich beter op de stakeholders, lerenden, eindgebruikers, toekomstige professionals als situationele (bege)leider
  - Op die manier krijg je TREKKERS van onderuit i.p.v. DUWERS van bovenaf
  - Om dit te realiseren moeten we de vaardigheden bijbrengen om een eigen leerproces op te zetten/te bevorderen.
  - Op die manier bouw je aan lerende organisaties die niet alleen het individu maar ook de samenleving veerkrachtig maakt
-
- Lerende organisaties – staan open voor feedback
  - Lerende organisaties – “feedback as a gift”
-
- Waarom is die feedback/leercultuur opzetten zo moeilijk als mensen van nature willen leren!
  - Leren van feedback is leren over onszelf. (zelfregulatie-zelfsturendheid)
  - Een feedbackcultuur kan je dus niet realiseren zonder te investeren in humaan kapitaal – persoonlijk leren – student centraal leren

Spanning tussen Leren en Acceptatie

Feedback Is Key

Trust And Care

Spanning tussen Leren en Acceptatie (2)

Feedback zonder punten

Psychologische veiligheid

Spanning tussen Leren en Acceptatie (3)

Zelfsturendheid

Emotionele regulatie

Self-management

four characteristics of self-directed learning are key to be successful in the 21st century

- Self-awareness (knowing the learner),
- Self-management (Planning for learning),
- Meta-learning (knowing how to learn)
- Self-monitoring (evaluating learning).

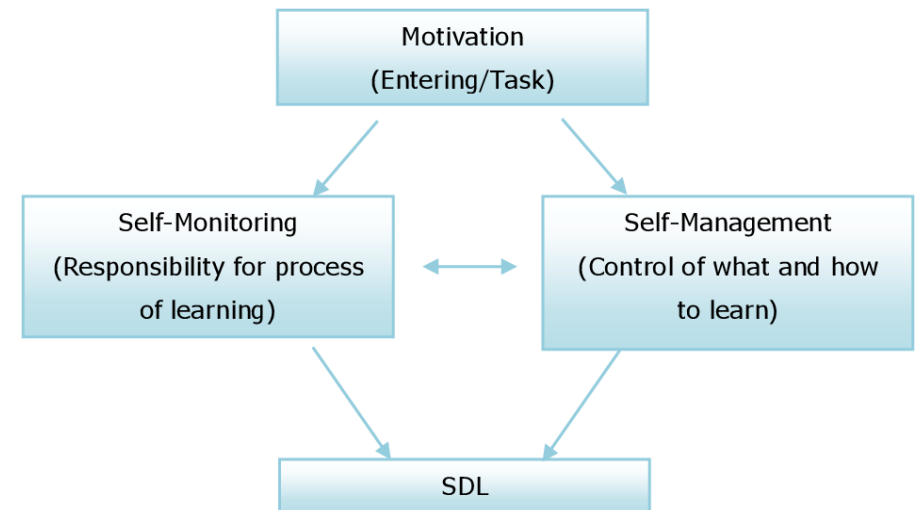
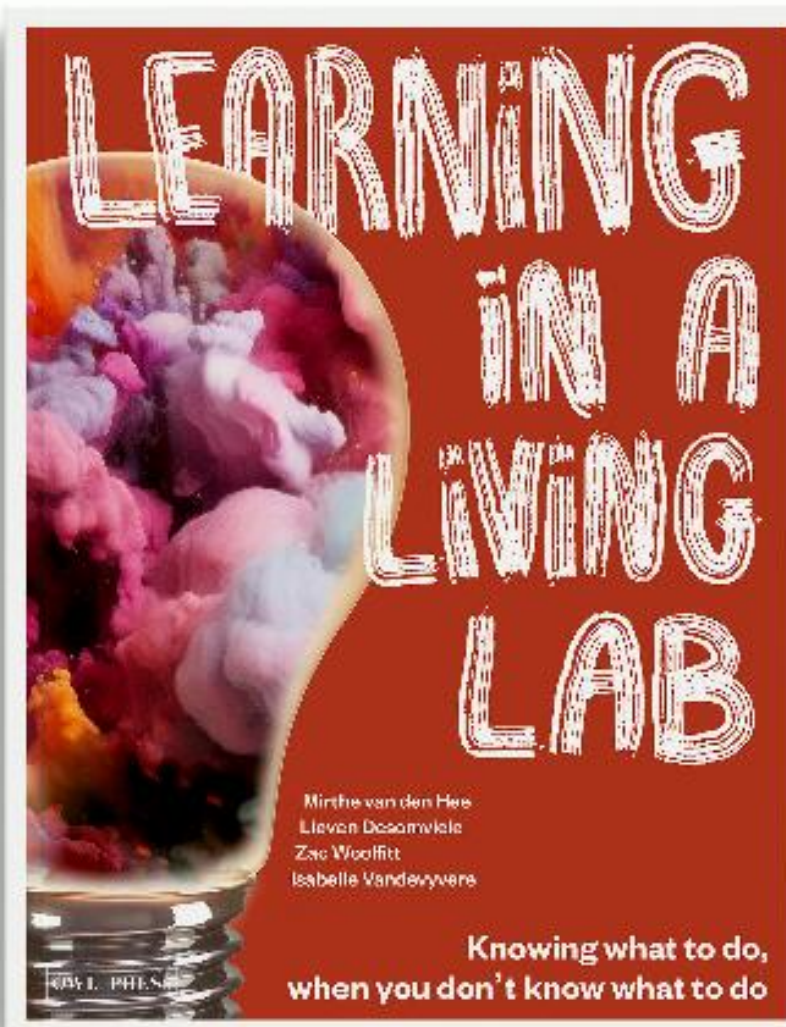

Figure 2.1 Dimensions of SDL based on Garrison (1997)

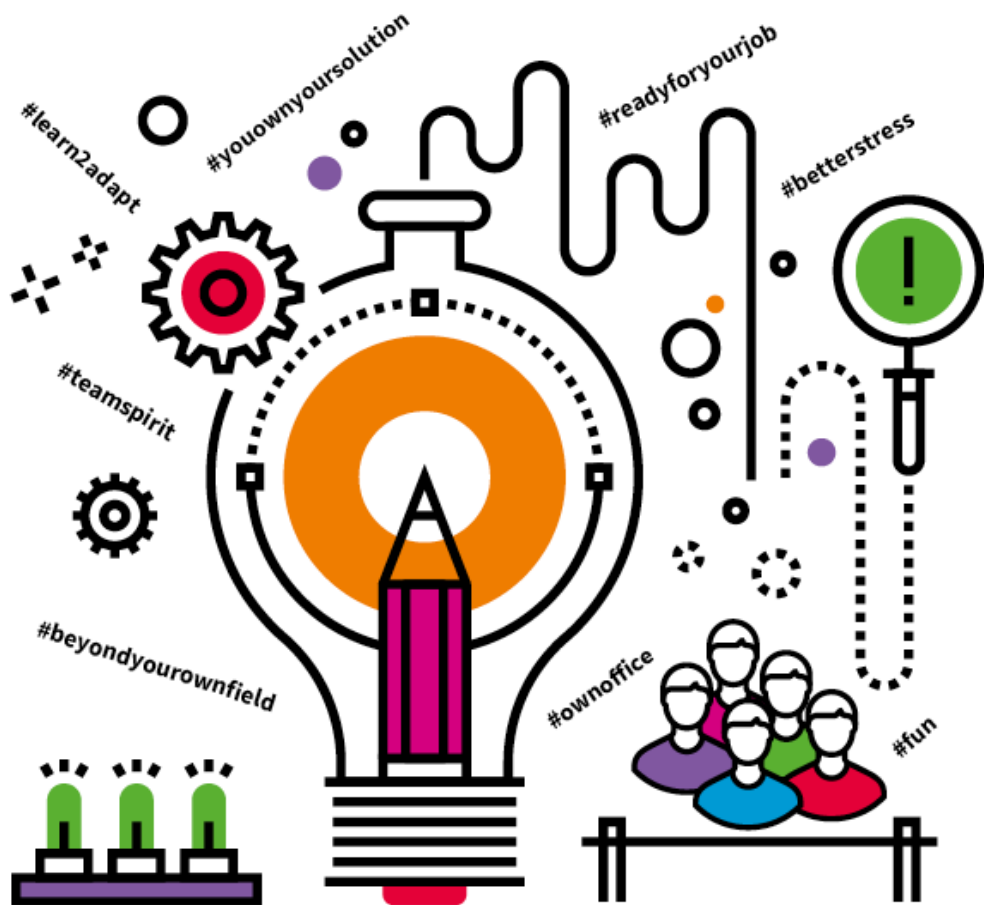
Learn about the transformative power of Living Labs: places where imagination and reality meet and where new ideas come to life.

Welcome to the future!

JOIN 3ID LABS

International
Interdisciplinary
Intergeneration
Design
Studies

V.J. THOMAS LEGRAND, ALCEMERE DIRECTEUR ARTEVELDE BRUGGE ESC, NOOVLV 2W - NICOSP00RT 15 - 90006 BT 1-31 039 24 0000

www.arteveldeuniversitycollege.be/3idlabs

 artevelde
university of applied sciences

3ID LABS

At 3ID LABS we will teach you 21st century skills by letting you **create solutions for high impact social challenges** in the field of poverty, sustainability and social inclusion.

3ID LABS ARE FOR
all last year students of
Artevelde University of Applied
Sciences, incoming Erasmus
students and unemployed
professionals

STUDIES ARE
based on real-life
challenges, 1 semester
(spring or autumn),
full-time, 30ects

YOU'LL LEARN
to co-operate with team
members from other
disciplines, English, design
research and much more

YOU'LL GET
valuable connections,
a professional network,
confidence in your own abilities,
a ready to launch product

Contact:
3idlabs@arteveldes.be

 artevelde
university of applied sciences